

**Rheoliadau Safonau'r
Gymraeg –
Adroddiad Monitro
2020-21**

Cynnwys

Rhagymadrodd	1
Ein safonau.....	2
Cydymffurfiaeth.....	4
Safonau Cyflenwi Gwasanaethau.....	4
Safonau Gweithredol	7
Safonau Llundio Polisiau	13
Safonau Cadw Cofnodion.....	13
Atodiad A – Archwiliad o sgiliau iaith Gymraeg.....	15
Atodiad B – Dewisiadau o ran sgiliau Cymraeg.....	18

Rhagymadrodd

Sefydlwyd yr Uned Ddata Llywodraeth Leol Cymru (Data **Cymru**) yn 2001 fel cwmni sector cyhoeddus, di-elw i roi cyngor, arweiniad a chefnogaeth i lywodraeth leol yng Nghymru mewn perthynas â materion data ac ystadegau.

Rydym yn gwmni llywodraeth leol Cymru sydd â Bwrdd Cyfarwyddwyr a etholir gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Caiff rheolaeth weithredol feunyddiol ei darparu gan y Prif Swyddog Gweithredu a'r arweinwyr strategol.

Er bod gennym Gynllun Iaith Gymraeg ar waith ar sail wirfoddol ers 2008, sefydlodd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 fframwaith cyfreithiol i osod dyletswyddau ar rai cyrff penodol i gydymffurfio â safonau mewn perthynas â'r Gymraeg drwy is-ddeddfwriaeth (Rheoliadau Safonau'r Gymraeg).

Yn ystod 2012-13 ymgynghorodd Comisiynydd y Gymraeg ynghylch set o Safonau drafft. Gwnaethom ymateb yn ffurfiol i'r ymgynghoriad cyhoeddus ar y Safonau ym mis Awst 2012 ac ym mis Chwefror 2015 cyflwynom ein hymateb i ymchwiliad Safonau'r Comisiynydd.

Yn dilyn yr ymchwiliad hwn rhoddodd y Comisiynydd Hysbysiad Cydymffurfio i ni. Pennodd hyn y safonau mae angen i ni gydymffurfio â hwy. Rhoddwyd yr Hysbysiad i ni ar 25 Gorffennaf 2016, gan osod ein terfyn amser cyntaf ar gyfer cydymffurfio ar 25 Ionawr 2017 a'n hail terfyn amser ar 25 Gorffennaf 2017.

Mae'r holl staff yn ymwybodol bod rhaid iddynt ystyried y Gymraeg ym mhopeth maent yn ei wneud ac mae'n staff yn ymgynghori â'n Tîm Gwasanaethau Iaith am gymorth ar hyn.

Ein safonau

Ers Gorffennaf 2017, roedd angen i ni fodloni 115 safon, ac 20 safon atodol, cyfanswn o 135 o safonau. Mae gan Fesur y Gymraeg bum maes safonau, sef: Cyflenwi gwasanaethau; Gweithredol; Llundio polisi; Cadw cofnodion a Hybu. Nid oes gennym unrhyw safonau i gydymffurfio â hwy o dan 'Hyrwyddo'. Dengys **Tabl 1** nifer y safonau mae'n rhaid i ni gydymffurfio â hwy (ers 25 Gorffennaf 2017), yn ôl meysydd eu categoreiddio. Dengys **Tabl 2** nifer y safonau atodol, wedi eu dadansoddi yn ôl maes.

Tabl 1 – Nifer y safonau yn ôl maes

Maes safonau	Nifer o safonau
Cyflenwi Gwasanaethau	58
Gweithredu	52
Llundio Polisi	15
Cadw Cofnodion	10
Hybu	0

Tabl 2 –Nifer y safonau atodol yn ôl maes

Maes safonau	Nifer o safonau
Atodol - Cyflenwi Gwasanaethau	6
Atodol - Gweithredu	6
Atodol - Llundio Polisi	2
Atodol - Cadw Cofnodion	6
Atodol - Hybu	0

Perchnogaeth gorfforaethol sydd gan ein safonau. Y Prif Swyddog Gweithredu (yn ei rôl fel Pennaeth Gwasanaethau Iaith), gyda chefnogaeth y Rheolwr Corfforaethol, sy'n gyfrifol am wneud yn siŵr ein bod yn dilyn y polisiau a'r gweithdrefnau sydd gennym ar waith er mwyn i ni barhau i gydymffurfio â'r safonau. Serch hynny, mae pob aelod o staff yn gyfrifol am wneud yn siŵr eu bod yn cydymffurfio â'n safonau, yn ogystal â'n herio ni fel sefydliad i wneud yn siŵr ein bod yn gwneud popeth a allwn i gefnogi ac annog defnydd y Gymraeg.

Mae'r safonau ar gael i staff ar ein gwefan lle rhoddir cyhoeddusrwydd clir iddynt. Mae ein Bwrdd yn cymryd diddordeb brwd mewn sut rydym yn cydymffurfio ac yn derbyn yr wybodaeth ddiweddaraf am ein cydymffurfiaeth. Pe bawn yn derbyn unrhyw gwynion, byddai gwybodaeth lawn yn cael ei rhoi iddynt hwy. Mae ein hadroddiad blynyddol am ein cydymffurfiaeth hefyd yn cael ei gyflwyno i'n Bwrdd cyn cael ei gyhoeddi.

Cynhaliwn sesiynau rheolaidd gyda'n staff pan gânt y cyfle i drafod unrhyw anghenion sydd ganddynt yn nhermau defnyddio neu ddysgu Cymraeg. Hefyd mae ein Rheolwr Corfforaethol yn monitro sut rydym yn cydymffurfio drwy wirio ein presenoldeb allanol.

Mae'r Uwch Reolwyr yn derbyn gwybodaeth reolaidd mewn perthynas â'n Safonau yn cynnwys gwybodaeth/adborth/adroddiadau cryno yn rheolaidd oddi wrth ein Rheolwr Corfforaethol.

Rhoi cyhoeddusrwydd i'r safonau a'n cydymffurfiaeth

Mae dogfen sy'n rhestru'r holl safonau mae gennym ddyletswydd i gydymffurfio â hwy, sut rydym yn cydymffurfio â hwy, a sut byddwn yn monitro'n cydymffurfiaeth ar gael ar ein gwefan. Mae gennym dudalen benodol ar ein [gwefan](#) sy'n cadw gwybodaeth mewn perthynas â'n cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg.

Ceisiadau am wybodaeth oddi wrth y Comisiynydd

Rydym o dan ddyletswydd i ddarparu gwybodaeth mewn perthynas â sut rydym yn cydymffurfio â'r safonau pe bai Comisiynydd y Gymraeg neu Swyddfa'r Comisiynydd yn gofyn amdano. Yn ystod y flwyddyn 2020-21, ni wnaed yr un cais.

Cwynion

Yn ystod 2020-21, ni chawsom unrhyw gwynion mewn perthynas â'n cydymffurfiaeth â'n Safonau'r Iaith Gymraeg. Dengys **Tabl 3** na chawsom unrhyw gwynion mewn perthynas â'n cydymffurfiaeth ag unrhyw safonau, mewn unrhyw faes.

Tabl 3 - Nifer y cwynion mewn perthynas â chydymffurfiaeth Data Cymru â Safonau'r Gymraeg

Maes safonau	Nifer o gwynion
Cyflenwi Gwasanaethau	0
Gweithredu	0
Llunio Polisi	0
Cadw Cofnodion	0

Mae ein Polisi Cwynion ar gael ar ein [gwefan](#) ac mae copïau ar gael os gofynnir amdanynt. Nid ydym wedi cael yr un cais am gopïau o'n Polisi Cwynion.

Cydymffurfiaeth

Safonau Cyflenwi Gwasanaethau

Mae'r safonau Cyflenwi Gwasanaethau yn ymwneud â sut rydym yn rhyngweithio â'n cwsmeriaid a'n rhanddeiliaid.

Rydym yn rhyngweithio ac yn cyfathrebu â'n partneriaid, rhanddeiliaid a chwsmeriaid yn unol â'r safonau Cyflenwi Gwasanaeth perthnasol.

Gohebiaeth ysgrifenedig

Pan nad ydym yn gwybod pa iaith sydd orau gan y sawl rydym yn cysylltu â hwy, mae'r holl ohebiaeth gychwynnol yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg naill ai ar yr ochr chwith, neu'n gyntaf. Cofnodwn fel arfer ddewisiadau iaith ar gyfer y mwyafrif o bobl rydym mewn cysylltiad â hwy'n rheolaidd., fodd bynnag, mae ein cronfa ddata cyswllt mewnol yn cael ei hadolygu ar hyn o bryd. Unwaith y bydd ein hadolygiad wedi'i gwblhau byddwn unwaith eto yn dechrau cofnodi dewis iaith.

Pan fyddwn yn gohebu â grŵp o bobl, mae'r cyfathrebu'n ddwyieithog. Mae gennym nifer o weithgorau rydym yn cyfathrebu â hwy'n rheolaidd, ac yn achos y gweithgorau hyn, sefydlwn a chofnodwn iaith gwaith y gweithgor a chyfathrebwm yn unol â hynny.

Galwadau ffôn

Mae ein system ffôn ar ein prif rif ffôn yn caniatáu i'r sawl sy'n galw ddewis a ydynt am siarad â rhywun yn y Gymraeg neu'r Saesneg. Rydym wedi rhoi cyfarwyddyd pellach i staff ar sut i ddelio â galwadau a sut mae gwneud yn siŵr bod galwyr yn derbyn y gwasanaeth gorau posib. Mae hyn yn cynnwys arweiniad i'n staff sy'n siarad Cymraeg a'r rhai di-Gymraeg i sicrhau bod cydbwysedd rhwng aelod o staff yn gallu darparu'r wybodaeth mae galwr wedi gofyn amdani, a'u gallu i wneud hynny yn y Gymraeg. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i ni o ystyried natur arbenigol ein gweithgarwch.

Mae canllawiau staff yn nodi:

- Y cyfarchion llafar i'w defnyddio;
- Sut i ddelio â galwadau sy'n dod i mewn; a
- Cysylltu â rhywun dros y ffôn am y tro cyntaf.

Mae'r canllawiau'n esbonio'r broses o ddelio â galwyr sy'n siarad Cymraeg, mae'n nodi:

- Os yw person am siarad Cymraeg, rhaid i staff ddelio â'r alwad yn Gymraeg os ydynt yn gallu gwneud hynny.
- Os yw staff yn teimlo nad ydynt yn gallu delio â'r alwad yn Gymraeg (am nad ydynt yn gallu siarad Cymraeg) mae angen iddynt drosglwyddo'r alwad i rywun sydd wedi cytuno i ddarparu cymorth iaith Gymraeg.

Mae eithriadau i hyn, sef:

- Os oes angen gwybodaeth benodol ar yr alwad ac nad oes gan unrhyw siaradwr Cymraeg wybodaeth/dealltwriaeth o'r pwnc.
- Os oes angen gwybodaeth benodol ar y galwr ac nad oes siaradwr Cymraeg ar gael.

Cyfarfodydd

Wrth drefnu cyfarfodydd, gwiriwn ddewisiadau iaith y sawl sy'n mynychu a chynigiwn gyfieithu ar y pryd o'r Gymraeg i Saesneg lle mae angen hyn, oni bai bod yr aelod o staff sy'n cynnal y cyfarfod gyda'r unigolyn hwnnw yn siarad Cymraeg yn rhugl. Byddwn yn atgoffa staff o'r angen i gydymffurfio â hyn ar gyfer pob cyfarfod gan gynnwys cyfarfodydd un i un.

Byddwn yn trefnu gwasanaethau cyfieithu ar y pryd ar gyfer cyfarfodydd sy'n cynnwys deg neu fwy o bobl lle mae trothwy o 10% o'r rhai sy'n mynychu'r cyfarfod hwnnw yn dymuno defnyddio'r Gymraeg.

Yn ystod y flwyddyn, nid yw'r un o'n cwsmeriaid neu randdeiliaid wedi gofyn i unrhyw hyfforddiant gael ei gyflenwi nac i gyfarfodydd gael eu cynnal yn y Gymraeg, nac i wasanaethau cyfieithu ar y pryd gael eu darparu.

Mae ein Bwrdd wedi ethol cynnal eu cyfarfodydd drwy gyfrwng Saesneg yn unig. Mae'r dewis hwn yn cael ei adolygu pan fydd aelodaeth yn newid.

Digwyddiadau

Oherwydd pandemig COVID-19, ni wnaethom gynnal unrhyw ddigwyddiadau yn 2020-21. Os byddwn yn cynnal unrhyw ddigwyddiadau, rydym yn sicrhau bod unrhyw arwyddion a deunyddiau arddangos eraill yn ddwyieithog gyda'r safle Cymraeg lle'r oedd yn debygol o gael ei ddarllen yn gyntaf.

Wrth gynnal gweithdai/cynadleddau/digwyddiadau rydym yn parhau i weithredu'r canlynol:

- Rhoi'r dewis i gynadleddwyr gofrestru yn y Gymraeg;
- Darparu gwybodaeth am y gynhadledd i'r cynadleddwyr yn y Gymraeg;
- Nodi'r siaradwyr Cymraeg ar y rhestr o gynadleddwyr;
- Bydd bathodynau enw siaradwyr Cymraeg yn dwyn symbol "Iaith Gwaith";
- Annog siaradwyr Cymraeg i rwydweithio yn ystod egwyliau cinio/coffi yn Gymraeg; a
- Cheisio annog unrhyw aelodau panel /siaradwyr/Cadeirydd Cymraeg i ddefnyddio'r Gymraeg.

Cyhoeddusrwydd, arwyddion a deunyddiau

Mae unrhyw ddeunydd yn cael ei gynhyrchu yn unol ag egwyddorion dylunio dwyieithog. Mae ein cyhoeddiadau ni (yn hytrach na'r rhai y cawn ein comisiynu i'w cynhyrchu, a wnawn yn unol â manylebau'n cwmser), ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg neu'n ddwyieithog, yn dibynnu ar beth sy'n cael ei gynhyrchu.

Caiff pob arwydd a godir gennym ni naill ai'n ddwyieithog, neu mae fersiwn Gymraeg a fersiwn Saesneg, gyda'r Gymraeg yn cael ei lleoli lle bo'n debygol o gael ei darllen yn gyntaf.

Ein gwefan a'n presenoldeb ar gyfryngau cymdeithasol

Mae ein [gwefan](#) yn gwbl ddwyieithog ac yn gadael i defnyddwyr doglo rhwng tudalennau Cymraeg a Saesneg yn rhwydd. Mae ein system [ddata ar-lein](#) hefyd yn gwbl ddwyieithog ac yn cynnig y gallu i doglo rhwng tudalennau Cymraeg a Saesneg. Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi cynhyrchu cyfres o ddangosfyrddau sy'n dangos gwybodaeth am COVID-19. Fel rhan o'r gwaith hwn, gwnaethom sicrhau bod yr holl gynnwys ar gael yn Gymraeg.

Mae gennym gyfrifon [Twitter](#) a [Facebook](#) ar gyfer y busnes. Rydym yn postio negeseuon yn Gymraeg a Saesneg, nid yw terfynau cymeriadau trydarau fel arfer yn caniatáu trydarau dwyieithog. Defnyddiwn blatfform cyfryngau cymdeithasol sy'n ein galluogi i lwytho'n trydarau ymlaen llaw ac amserlennu pryd y cânt eu cyhoeddi sy'n golygu bod y Gymraeg a'r Saesneg ar gael yn gydamserol.

Y Dderbynfa

Mae gofod ein swyddfa wedi'i leoli o fewn sefydliad arall ac, yn ogystal, oherwydd natur ein busnes, fel arfer dim ond gydag apwyntiad a derbyniwn ni ymwelwyr. Mae ein derbynnydd yn Data Cymru yn gwbl ddwyieithog. Os bydd ein derbynnydd yn absennol, mae gennym staff eraill sy'n siarad Gymraeg a all gefnogi'r rôl hon.

Mae'r holl arwyddion yn y dderbynfa naill ai'n ddwyieithog neu yn y Gymraeg a'r Saesneg. Hefyd mae gennym arwydd yn y Gymraeg a'r Saesneg sy'n annog ein hymwelwyr i ddefnyddio'r Gymraeg. Gofynnir i'n holl staff sy'n siarad Gymraeg wisgo llinyn neu fathodyn laith Gwaith i adael i'n hymwelwyr wybod eu bod yn gallu siarad Gymraeg.

Nodwch, oherwydd cyfyngiadau'r llywodraeth mewn ymateb i COVID-19, nad ydym wedi cael unrhyw ymwelwyr ers mis Mawrth 2020. Yr ydym hefyd wrthi'n symud swyddfa, felly mae ein swyddfeydd bellach ar gau. Rydym i fod i symud i'n swyddfa newydd ddiwedd mis Hydref 2021, lle bydd ein gwasanaeth derbynfa yn ailddechrau, a bydd y safonau uchod ar waith.

Contractau

Fe fydd yr holl hysbysebion a'r ddogfennaeth ategol ar gael yn Saesneg a Chymraeg. Gwnaethom groesawu gohebiaeth yn y naill iaith neu'r llall. Ni chyhoeddwyd unrhyw gontractau yn ystod 2020-21.

Codi ymwybyddiaeth o wasanaethau Cymraeg

Gwnawn yn siŵr fod ein holl gwsmeriaid yn deall yr hyn rydym yn gallu ei gyflenwi yn y Gymraeg. Gan fod llawer o'n gwaith yn cael ei gyflenwi ar ran eraill, parchwn eu gofynion iaith hwythau. Serch hynny, cynhwyswn opsiynau o ran yr hyn a all gael ei gyflenwi yn y Gymraeg fel rhan o'n proses pennu cwmpas gyda'r cwsmer. Ein hargymhelliad fel arfer yw i bob adroddiad terfynol, gwefan ac arsyllfeydd yn gwbl ddwyieithog, gyda fersiynau Cymraeg a Saesneg sydd â'r un statws, ar gael.

Mae manylion ein Safonau Iaith Gymraeg ar gael ar ein gwefan.

Mae holl lofnodion e-bost y cyflogai yn cynnwys 'Croesawn ohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg a byddwn yn ymateb i ohebiaeth yn yr un iaith. Ni fydd defnyddio'r naill iaith na'r llall yn arwain at oedi. / We welcome correspondence in Welsh and English and will respond to correspondence in the same language. Use of either language will not lead to a delay.'

Anogir yr holl staff sy'n siarad Gymraeg i gynnwys logo iaith Gwaith yn eu llofnod e-bost. Mae hyn hefyd wedi'i gynnwys ar ein tudalen staff ar ein gwefan.

Safonau Gweithredol

Defnyddio'r Gymraeg yn y gwaith

Rydym yn annog staff i ddefnyddio eu Cymraeg yn y gwaith ac yn ystod 2016-17, cyflwynom bolisi ar Ddefnyddio'r Gymraeg yn Fewnol. Mae'n ofynnol i'r holl staff newydd ddarllen y polisi ac os gwneir unrhyw newidiadau, gofynnir i aelodau presennol y staff ailedrych arno. Mae'r polisi yn cynnwys canllawiau i staff ar ba ryngwynebau Cymraeg sydd ar gael iddynt a sut i wneud cais iddynt gael eu gosod. Mae'r polisi yn cynnwys dolen hefyd â Cysill ar-lein a Microsoft Translator fel offer a all gael eu defnyddio (gyda gofal).

Gofynnir i'r holl staff yn flynyddol a ydynt yn dymuno derbyn dogfennau, ffurflenni a gohebiaeth yn ymwneud â'u cyflogaeth yn Gymraeg. Cofnodir eu dewisiadau iaith ar ein system Adnoddau Dynol.

Anogir y staff i wisgo bathodynau a llinynau sy'n dangos eu bod yn gallu siarad Cymraeg.

Cynigir cyfleoedd hyfforddi i'r aelodau hynny o staff sy'n dymuno dysgu, neu wella eu sgiliau iaith Gymraeg, a gall unrhyw aelod o staff godi ceisiadau o'r fath ar unrhyw adeg gyda'u rheolwyr llinell.

Porth Polisi Staff

Rydym wedi cyflwyno porth polisi dwyieithog. Mae ein staff yn cael mynd at y porth ar ein gwefan gan ddefnyddio enw defnyddiwr a chyfrinair diogel. Mae'n holl bolisiau ar gael yn y Gymraeg yn unol â'n safonau gweithredol. Mae'r Porth yn rhoi pob polisi i'r staff, ynghyd ag unrhyw ffurflenni (dwyieithog) y gall fod angen iddynt eu llenwi yn ystod eu cyflogaeth yn Data **Cymru**. Mae'r Porth yn rhyngweithiol ac yn gwbl chwiliadwy.

Sgiliau Cymraeg y gweithlu

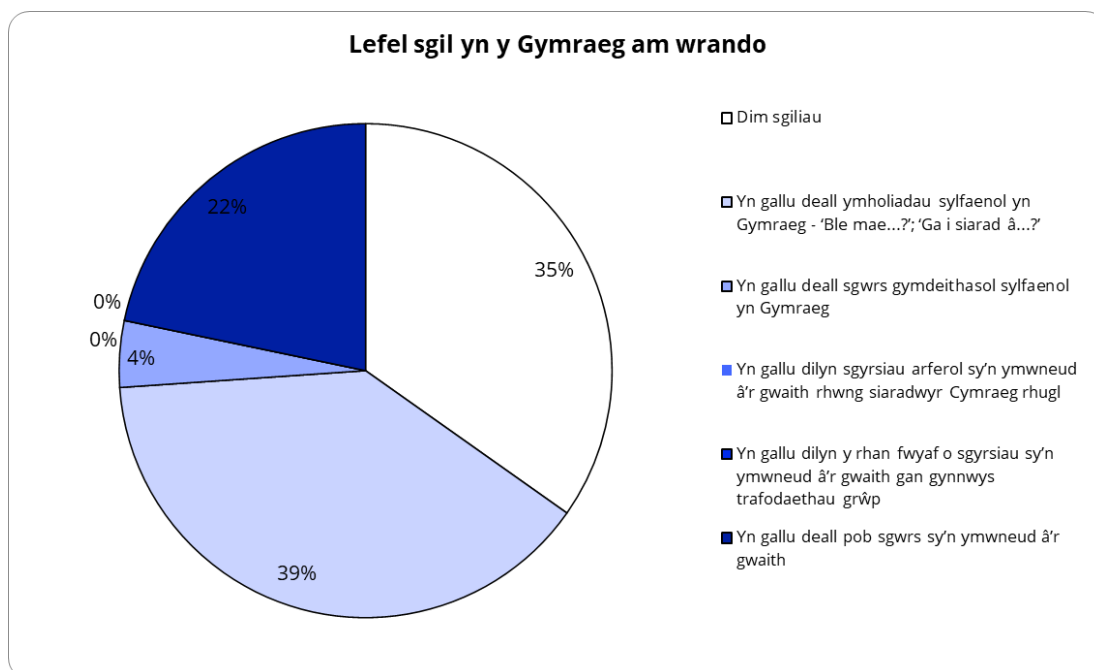
Yn ystod 2021, cynhaliom archwiliad o sgiliau Cymraeg ein staff ac unrhyw ddiddordeb a oedd ganddynt mewn datblygu sgiliau Cymraeg. Gwelir copi o'r arolwg yn **Atodiad A**.

Ar adeg yr archwiliad roeddem yn cyflogi 23 aelod o staff (o gymharu â 25 yn 2020-19)

Gofynnwyd i'r staff ddweud wrthym am lefel eu sgiliau, gan ddefnyddio Sgiliau Cymraeg – asesu'r gweithle (a bennir yn Recriwtio: Ystyriaethau'r Gymraeg Comisiynydd y Gymraeg), am wrando; darllen; siarad ac ysgrifennu Cymraeg.

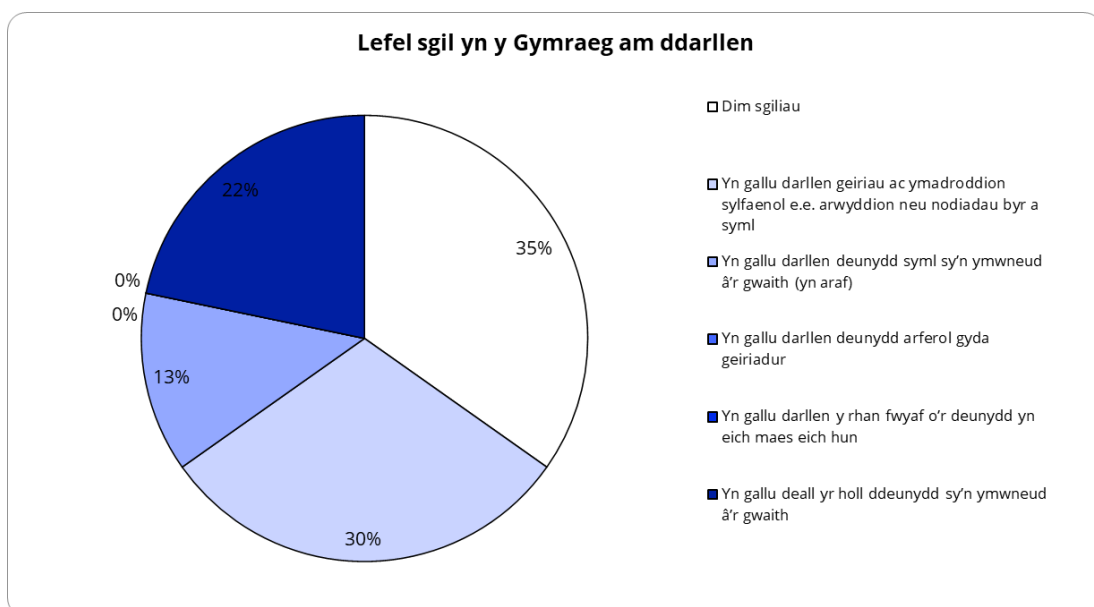
Dengys **Ffigur 1** fod 22% (5) o staff yn gallu deall pob sgwrs yn y Gymraeg yn llawn, gan gynnwys gwaith (o gymharu â 20% yn 2019). Mae 65% (15) o'n staff yn teimlo bod ganddyn nhw sgiliau gwranddo sylfaenol o leiaf ac yn gallu deall ymholiadau sylfaenol yn Gymraeg (o gymharu â 56% yn 2020 -19).

Ffigur 1 – Sgiliau gwrando Cymraeg y staff, 2021



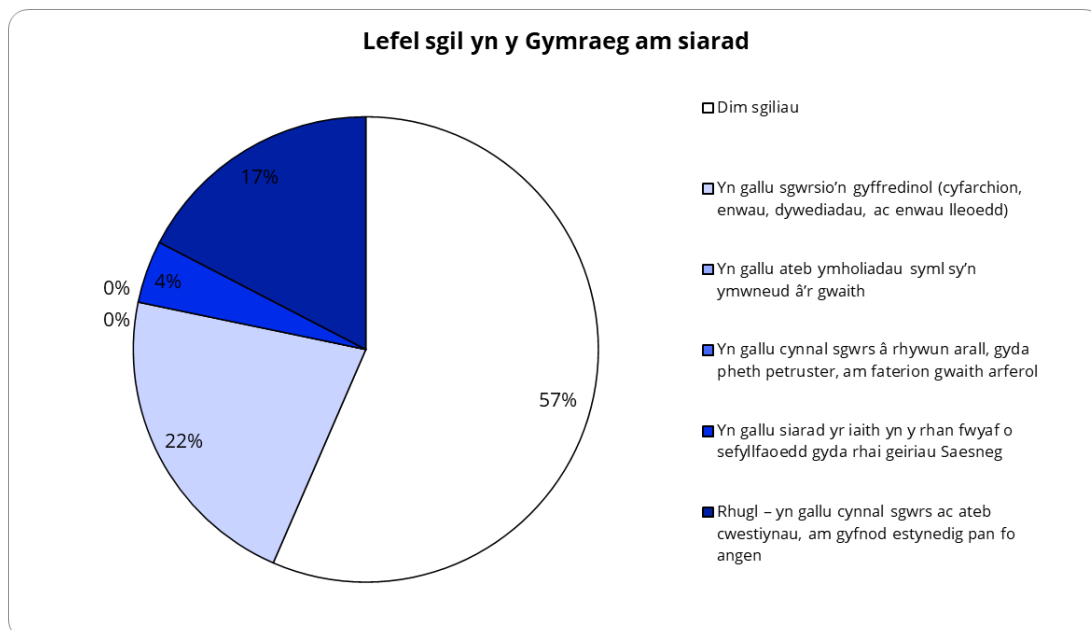
Dengys **Ffigur 2** fod 65% (15) o staff yn teimlo eu bod yn gallu darllen geiriau ac ymadroddion sylfaenol o leiaf (o gymharu â 60% yn 2020 -19). Mae 22% (5) yn teimlo eu bod yn gallu deall yr holl ddeunydd sy'n ymwneud â gwaith (o gymharu â 12% yn 2020-19). Mae 35% (8) yn teimlo nad oes ganddynt unrhyw sgiliau darllen Cymraeg (o gymharu â 40% yn 2020-19). Gall y gostyngiad hwn fod o ganlyniad i fanteisio ar gyfleoedd hyfforddi diweddar i staff ddysgu Cymraeg.

Ffigur 2 – Sgiliau darllen Cymraeg y staff, 2021



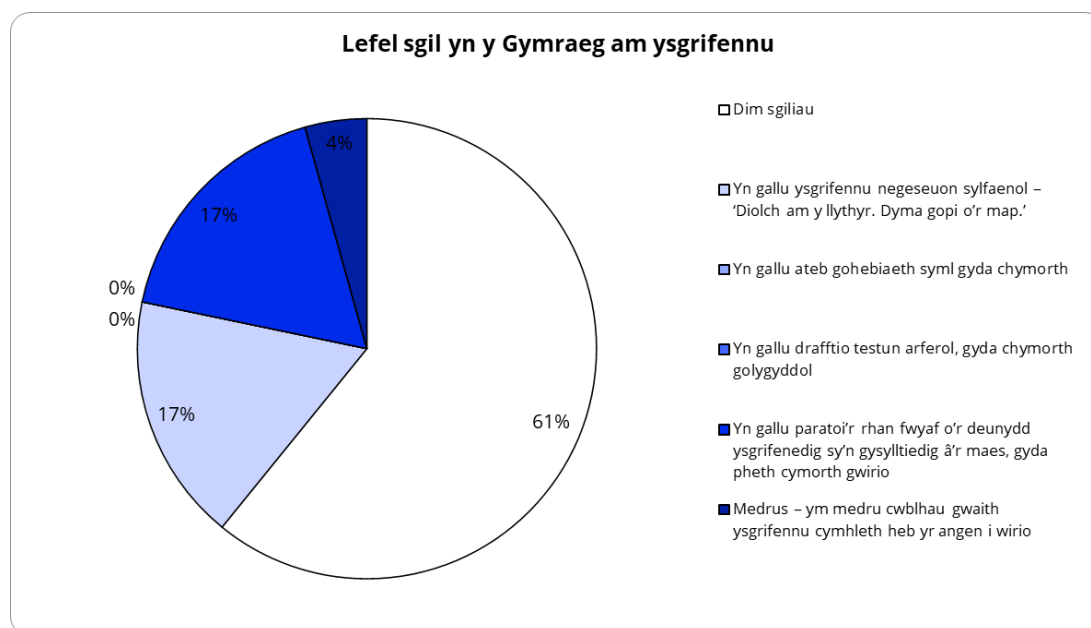
Dengys **Ffigur 3** fod gan 43% (10) o staff ryw lefel o Gymraeg llafar (o gymharu â 52% yn 2020-19). Mae 17% (4) o'n staff yn teimlo eu bod yn gwbl rugl yn y Gymraeg ac yn gallu cynnal sgwrs ac ateb cwestiynau (o gymharu â 16% yn 2020-19), tra bod 4% (1) yn teimlo eu bod yn gallu siarad yr iaith yn y mwyafrif o sefyllfaoedd, gan ddefnyddio rhai geiriau Saesneg (o gymharu â 8% yn 2020-19). Mae 22% (5) o'n staff yn teimlo eu bod yn gallu cynnal sgwrs gyffredinol (cyfarchion, enwau, dywediadau ac enwau lleoedd) yn Gymraeg (o gymharu â 24% yn 2020-19).

Ffigur 3 –Sgiliau siarad Cymraeg y staff, 2021



Dengys **Ffigur 4** fod 38% (9) o staff yn teimlo bod ganddynt rywffaint o allu i ysgrifennu Cymraeg (o gymharu â 40% yn 2020-19). Teimlodd 4% (1) o staff eu bod yn ddigon medrus i allu cwblhau gwaith ysgrifenedig cymhleth heb yr angen am adolygiad yr un fath ag yn 2020-19 gyda 17% (4) yn teimlo eu bod yn gallu paratoïr mwyafrif o ddeunydd ysgrifenedig yn gysylltiedig â'u maes gwaith, gyda rhywfaint o gymorth o ran adolygu (o gymharu â 16% yn 2020-19). Mae ein prosesau mewnol yn gofyn i'r holl staff, beth bynnag y bo lefel eu cymhwysedd, gael eu gwaith wedi ei wirio gan Wasanaethau Iaith er mwyn sicrhau cysondeb ar draws y busnes. Efallai bod hyn yn effeithio ar eu hyder am fod eu gwaith yn agored i'w adolygu.

Ffigur 4 – Sgiliau ysgrifennu Cymraeg y staff, 2021

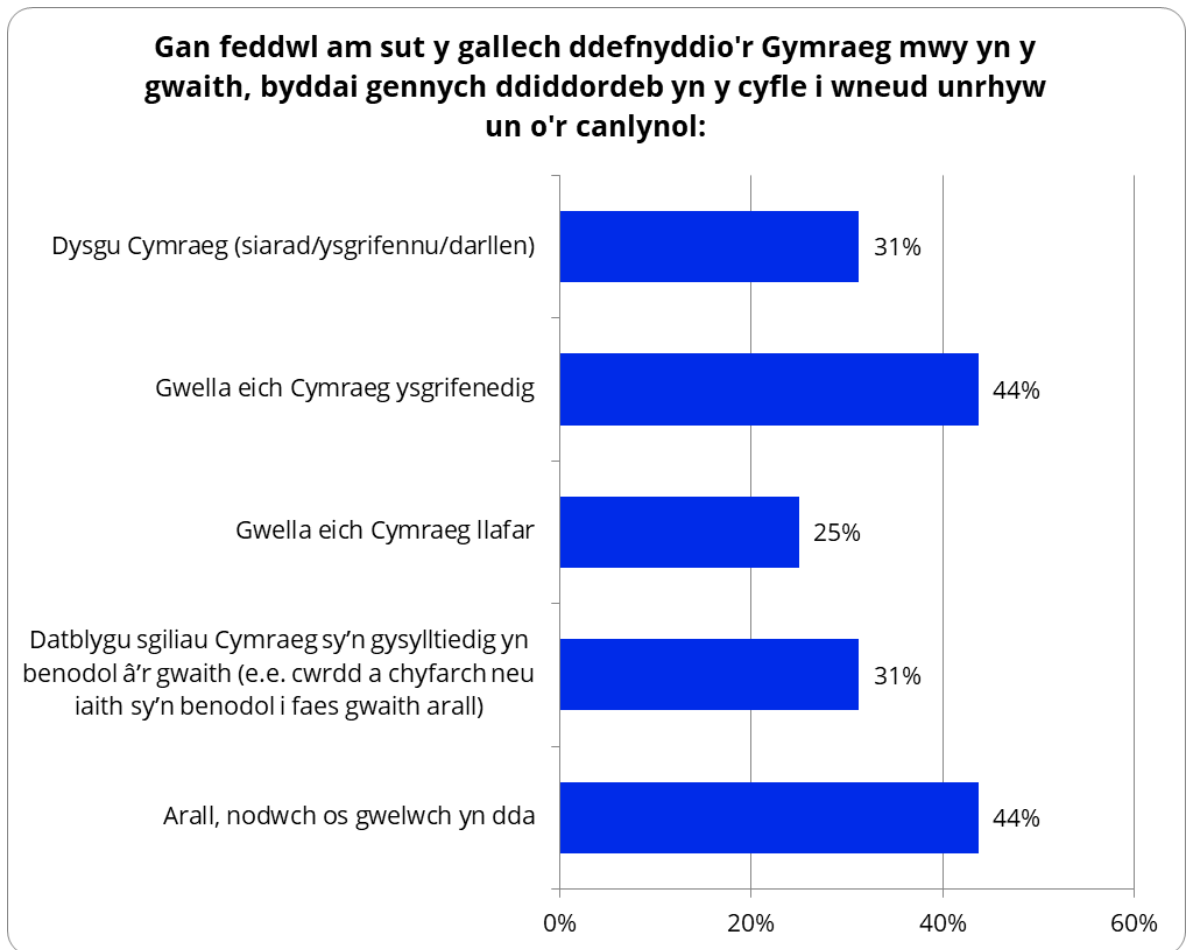


Yn unol â'r safonau Cadw Cofnodion, rydym wedi cadw cofnod o bob ymateb i'r archwiliad.

Datblygu sgiliau Cymraeg ein staff

Fel rhan o'r archwiliad sgiliau, manteisiwyd ar y cyfle i ddeall mwy am sut yr hoffai staff ddefnyddio Cymraeg yn fwy yn y gwaith. Dengys **Ffigur 5** fod 31% (7) o staff wedi dweud yr hoffent ddysgu Cymraeg (siarad/ysgrifennu/darllen) (o gymharu â 53% yn 2020-2019). Mae hyn yn ganlyniad i nifer o staff sydd eisoes yn dilyn cwrs Cymraeg Dywedodd 44% (7) o'n staff Cymraeg y byddent yn hoffi gwella eu Cymraeg ysgrifenedig (o gymharu â 53% yn 2020-19) dwedodd 31% (5) yr hoffent datblygu sgiliau Cymraeg penodol sy'n gysylltiedig â gwaith (o gymharu â 53% yn 2020-19). Dywedodd 25% (4) o'n staff Cymraeg y byddent yn hoffi gwella eu Cymraeg llafar (o gymharu â 47% yn 2020-19).

Ffigur 5 – Defnyddio'r Gymraeg yn y gwaith, 2021



Gofynnwyd ni gwestiwn terfynol, pen-ogored hefyd sef a hoffai unrhyw un ddweud unrhyw beth arall wrthym am sut maent yn defnyddio, neu sut hoffent ddefnyddio, Cymraeg yn y gwaith. Awgrymodd un ymateb eu bod yn hyderus wrth ddefnyddio'r Gymraeg yn y gwaith ond os bydd unrhyw gyfleoedd yn codi i ddatblygu eu sgiliau Cymraeg ymhellach yna byddai ganddynt ddiddordeb. Awgrymodd un ymateb fod y cwrs chwe mis 'Say Something in Welsh' y maent wedi'i gwblhau'n ddiweddar wedi helpu i sefydlu'r sylfeini ar gyfer Cymraeg sylfaenol. Fodd bynnag, byddent yn hoffi ymarfer hyn ymhlith eraill ar y cwrs. Awgrymodd un ymateb eu bod yn awyddus i ddechrau y cwrs Cymraeg 'Say Something in Welsh'.

O ganlyniad i archwiliad y llynedd, cofrestrwyd 13 o staff (yn 2021) ar y cwrs ar-lein 'Say Something in Welsh'. Mae hyn yn parhau gyda staff ar wahanol lefelau o'r cwrs. Mae'r staff yn cyfarfod yn fisol i drafod sut mae'r cwrs yn mynd, ac unrhyw heriau y gallent fod yn eu hwynebu ac ati. Unwaith y bydd staff yn mynd ymhellach ymlaen yn y cwrs, efallai y

byddwn yn cyflwyno cynllun 'cyfaill' fel y gall staff ymarfer yr hyn y maent wedi'i ddysgu gyda siaradwyr Cymraeg rhugl eraill.

Rydym yn bwriadu archwilio opsiynau ar gyfer cwrs ar-lein ar gyfer staff sy'n rhugl yn y Gymraeg a hoffai ddatblygu eu sgiliau ymhellach.

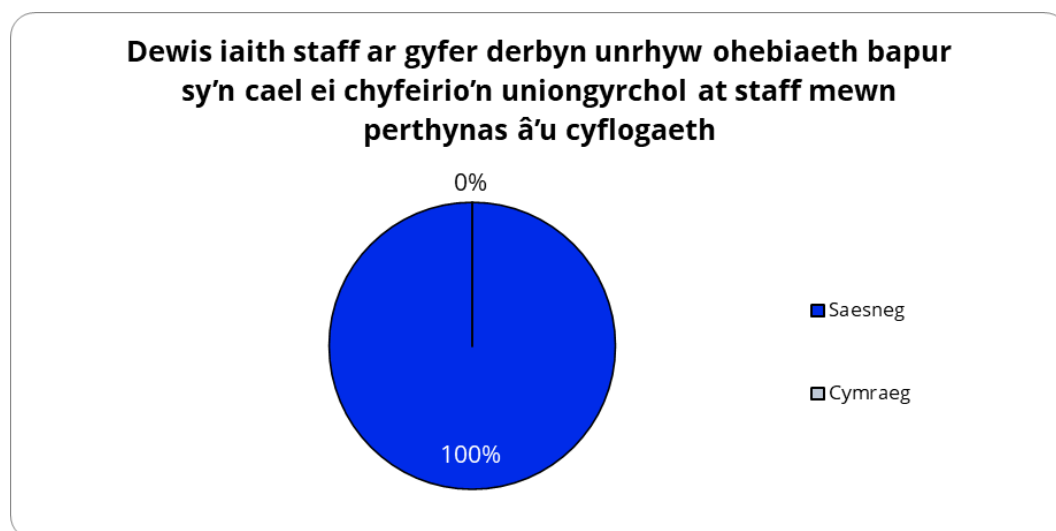
Dewisiadau o ran y Gymraeg

Mae Safonau'r Gymraeg yn ei gwneud yn ofynnol i ni holi'n staff a ydynt yn dymuno cael dogfennau gweithiol mewnol allweddol yn y Gymraeg. I'n galluogi i gipio'r wybodaeth hon yn gyflym ac yn rhwydd, gofynnem i staff gwblhau arolwg byr.

Ar adeg yr arolwg, roeddem yn cyflogi 23 aelod o staff (o gymaru â 25 yn 2020-19). Mae copi o'r arolwg ar gael yn **Atodiad B**.

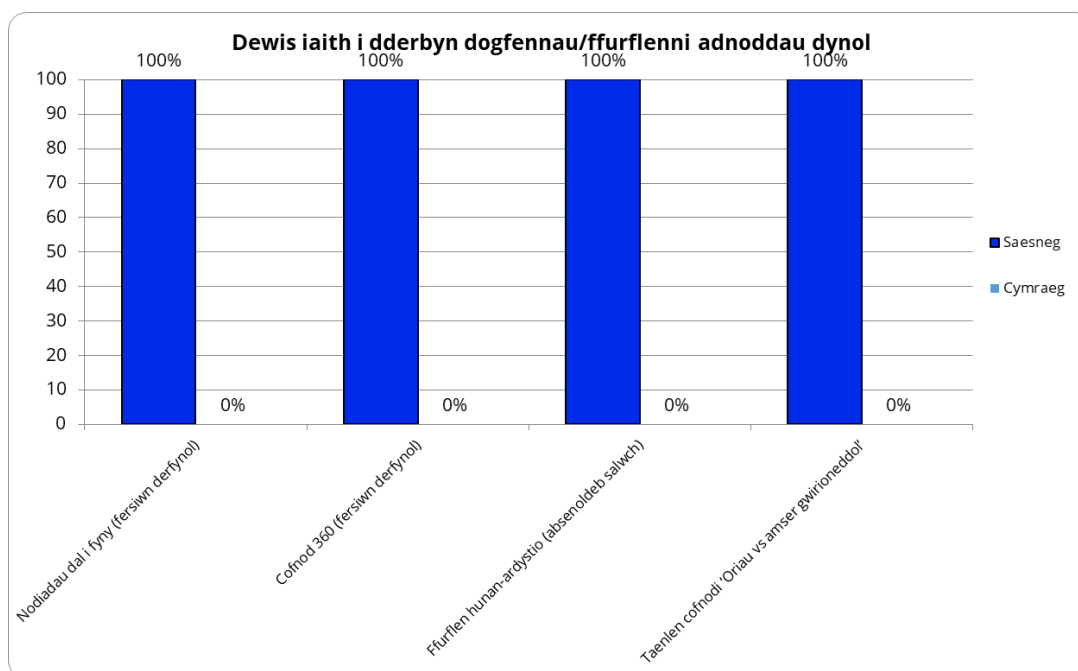
Dengys **Figure 6** ni ofynnodd un aelod o staff am dderbyn unrhyw ohebiaeth bapur sy'n cael ei chyfeirio'n uniongyrchol at staff mewn perthynas â'u cyflogaeth yn y Gymraeg.

Figure 6 – Dewis iaith staff ar gyfer derbyn gohebiaeth mewn perthynas â'u cyflogaeth, 2021



Dengys **Figure 7** nid oedd un aelod o staff yn dymuno derbyn dogfennau sy'n ymwneud â dogfennau/ffurflenni Adnoddau Dynol yn y Gymraeg.

Figure 7 – Dewis iaith staff ar gyfer derbyn dogfennau/ffurflenni adnoddau dynol, 2021



Manteisiom ar y cyfle i atgoffa staff bod holl bolisiau Data **Cymru** ar gael yn y Gymraeg, ond gofynnem ni gwestiwn olaf, pen-agored yn gofyn iddynt ddweud wrthym ni a oedd unrhyw ddogfennau neu ffurflenni eraill yr hoffent eu gweld ar gael yn y Gymraeg. Ni chafwyd yr un ateb i'r cwestiwn hwn.

Llofnodion e-bost a negeseuon awtomeiddiedig

Mae ein llofnodion e-bost yn gwbl ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf. I'r staff hynny sy'n teimlo'n gyfforddus i'w chynnwys, mae gennym fersiwn o'r llofnod sy'n cynnwys symbol iaith Gwaith. Mae llofnodion e-bost hefyd yn cynnwys datganiad sy'n ei gwneud yn glir y croesawn ohebiaeth yn y Gymraeg neu Saesneg ac y caiff y ddwy eu trin yn gyfartal.

Mae ein safonau corfforaethol yn mynnu bod pob neges "allan o'r swyddfa" yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf. Mae gennym dempled i staff ei ddefnyddio er mwyn sicrhau cysondeb a chywirdeb ar draws y busnes.

Recriwtrio

Yn ystod 2020-21 gwnaethom ni recriwtio i ddwy swydd.

Cafodd pob un o'r swyddi ei hysbysebu yn y Gymraeg a'r Saesneg fel ei gilydd. Hysbysebwyd y ddwy gan nodi bod y Gymraeg yn ddymunol a chan ddatgan y byddai'n cael ei hystyried yn fantais. Dywedodd yr hysbyseb fod croeso i ymgeiswyr gyflwyno'r wybodaeth ofynnol yn y naill iaith neu'r llall. Roedd y pecynnau recriwtio llawn, gan gynnwys ein fframwaith cymwyseddau a'r disgrifiadau swydd, ar gael yn y Gymraeg a Saesneg.

Fel rhan o'r broses recriwtio hon, ni chawsom unrhyw ceisiadau yn y Gymraeg. Fel arfer nid ydym yn defnyddio ffurflenni cais. Serch hynny, pan fyddwn wedi creu rhestr fer, ni waeth ym mha iaith roedd y cais, gwiriwn ym mha iaith hoffai pob un o'r ymgeiswyr

gynnal eu cyfweliad a nodwn y byddai cyfieithu ar y pryd, o Gymraeg i Saesneg, ar gael pe baent ym gael cyfweliad yn y Gymraeg. Ni ofynnwyd am unrhyw gyfweliadau yn Gymraeg.

Arwyddion

Mae pob arwydd newydd sy'n cael ei chodi gennym ni yn ein swyddfeydd yn cael ei darparu yn y Gymraeg a Saesneg fel ei gilydd, naill ai'n ddwyieithog gyda'r Gymraeg yn gyntaf, neu ar wahân gyda'r Gymraeg yn cael ei lleoli er mwyn bod yn debygol o gael ei darllen yn gyntaf. Bydd y ddwy yn defnyddio'r un maint ffont.

Safonau Llunio Polisïau

Yn ystod 2020-21 ni chyflwynwyd unrhyw bolisïau newydd ac ni ddiwygiwyd unrhyw bolisïau.

Safonau Cadw Cofnodion

Cwynion

Yn ystod 2020-21 ni cawsom unrhyw gwynion.

Llunio Polisi

Yn ystod 2020-21, ni ddatblygom ni unrhyw bolisïau newydd.

Sgiliau Cymraeg

Cynhaliom ni archwiliad o sgiliau Cymraeg ein staff. Gwelir y canlyniadau yn y tablau isod. Yn ogystal, mae cofnod wedi cael ei gadw ar gyfer pob aelod staff. Mae copi o'r cwestiynau a ofynnwyd ar gael yn [Atodiad A](#).

Sgiliau yn y Gymraeg am wrando

Sgiliau gwranddo	Nifer	Canran
Dim sgiliau	8	35%
Yn gallu deall ymholiadau sylfaenol yn Gymraeg - 'Ble mae...?'; 'Ga i siarad â...?'	9	39%
Yn gallu deall sgwrs gymdeithasol sylfaenol yn Gymraeg	1	4%
Yn gallu dilyn sgysiaau arferol sy'n ymwneud â'r gwaith rhwng siaradwyr Cymraeg rhugl	0	0%
Yn gallu dilyn y rhan fwyaf o sgysiaau sy'n ymwneud â'r gwaith gan gynnwys trafodaethau grŵp	0	0%
Yn gallu deall pob sgwrs sy'n ymwneud â'r gwaith	5	22%
Cyfanswm	23	100%

Sgiliau yn y Gymraeg am ddarllen

Sgiliau darllen	Nifer	Canran
Dim sgiliau	8	35%
Yn gallu darllen geiriau ac ymadroddion sylfaenol e.e. arwyddion neu nodiadau byr a syml	7	30%
Yn gallu darllen deunydd syml sy'n ymwneud â'r gwaith (yn araf)	3	13%
Yn gallu darllen deunydd arferol gyda geiriadur	0	0%
Yn gallu darllen y rhan fwyaf o'r deunydd yn eich maes eich hun	0	0%
Yn gallu deall yr holl ddeunydd sy'n ymwneud â'r gwaith	5	22%
Cyfanswm	23	100%

Sgiliau yn y Gymraeg am siarad

Sgiliau siarad	Nifer	Canran
Dim sgiliau	13	57%
Yn gallu sgwrsio'n gyffredinol (cyfarchion, enwau, dywediadau, ac enwau lleoedd)	5	22%
Yn gallu ateb ymholiadau syml sy'n ymwneud â'r gwaith	0	0%
Yn gallu cynnal sgwrs â rhywun arall, gyda pheth petruster, am faterion gwaith arferol	0	0%
Yn gallu siarad yr iaith yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd gyda rhai geiriau Saesneg	1	4%
Rhugl - yn gallu cynnal sgwrs ac ateb cwestiynau, am gyfnod estynedig pan fo angen	4	17%
Cyfanswm	23	100%

Sgiliau yn y Gymraeg am ysgrifennu

Sgiliau ysgrifennu	Nifer	Canran
Dim sgiliau	14	61%
Yn gallu ysgrifennu negeseuon sylfaenol -'Diolch am y llythyr. Dyma gopi o'r map.'	4	17%
Yn gallu ateb gohebiaeth syml gyda chymorth	0	0%
Yn gallu drafftio testun arferol, gyda chymorth golygyddol	0	0%
Yn gallu paratoi'r rhan fwyaf o'r deunydd ysgrifenedig sy'n gysylltiedig â'r maes, gyda pheth cymorth gwirio	4	17%
Medrus - ym medru cwblhau gwaith ysgrifennu cymhleth heb yr angen i wirio	1	4%
Cyfanswm	23	100%

Dewisiadau o ran sgiliau Cymraeg

Cynhaliom ni archwiliad o ddewisiadau iaith ein staff. Gwelir y canlyniadau yn y tablau isod. Yn ogystal, mae cofnod wedi cael ei gadw ar gyfer pob aelod staff. Mae copi o'r cwestiynau a ofynnwyd ar gael yn **Atodiad B** – Dewisiadau o ran sgiliau Cymraeg.

Dwedwch wrthym ni ym mha iaith hoffech chi dderbyn unrhyw ohebiaeth bapur sy'n cael ei chyfeirio'n uniongyrchol atoch chi mewn perthynas â'ch cyflogaeth:	Nifer	Canran
Saesneg	23	100%
Cymraeg	0	0.0%
Cyfanswm	23	100%

Dwedwch wrthym ni ym mha iaith hoffech chi dderbyn y canlynol:	Nifer	Canran Saesneg	Canran Cymru
Nodiadau dal i fyny (fersiwn derfynol)	23	100%	0%
Cofnod 360 (fersiwn derfynol)	23	100%	0%
Ffurflen hunan-ardystio (absenoldeb salwch)	23	100%	0%
Ffurflen gais am Absenoldeb Arbennig/Tosturiol/Profedigaeth	23	100%	0%

Atodiad A – Archwiliad o sgiliau iaith Gymraeg

Archwiliad o sgiliau iaith Gymraeg

Mae'r Rheoliadau Safonau'r Gymraeg yn gofyn ein bod yn cynnal archwiliad o sgiliau iaith Gymraeg ein staff yn flynyddol. Bydd eich atebion i'r cwestiynau sy'n dilyn yn cael eu cadw fel cofnod o'ch sgiliau iaith, hefyd, adroddir dadansoddiad o'r gweithlu yn ein hadroddiad blynyddol i'r Comisiynydd y Gymraeg.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu ymholiadau am yr arolwg hwn, cysylltwch â Jodie Phillips ar 029 2090 9535 neu e-bostiwch jodie.phillips@data.cymru.

Os bydd gennych unrhyw broblemau wrth gwblhau'r arolwg hwn cysylltwch â arolygon@data.cymru.

Diolch am eich cydweithrediad.

1. Rhowch eich enw, os gwelwch yn dda: *

Dylech chi ateb y canlynol ar sail eich sgiliau o ran y gwaith, yn hytrach nag yn y cartref neu'n gymdeithasol.

2. Dwedwch wrthym ni lefel eich sgil yn y Gymraeg am wrando: *

- Dim sgiliau
- Yn gallu deall ymholiadau sylfaenol yn Gymraeg - 'Ble mae...?'; 'Ga i siarad â...?'
- Yn gallu deall sgwrs gymdeithasol sylfaenol yn Gymraeg
- Yn gallu dilyn sgysiau arferol sy'n ymwneud â'r gwaith rhwng siaradwyr Cymraeg rhugl
- Yn gallu dilyn y rhan fwyaf o sgysiau sy'n ymwneud â'r gwaith gan gynnwys trafodaethau grŵp
- Yn gallu deall pob sgwrs sy'n ymwneud â'r gwaith

3. Dwedwch wrthym ni lefel eich sgil yn y Gymraeg am ddarllen: *

- Dim sgiliau

- Yn gallu darllen geiriau ac ymadroddion sylfaenol e.e. arwyddion neu nodiadau byr a syml
- Yn gallu darllen deunydd syml sy'n ymwneud â'r gwaith (yn araf)
- Yn gallu darllen deunydd arferol gyda geiriadur
- Yn gallu darllen y rhan fwyaf o'r deunydd yn eich maes eich hun
- Yn gallu deall yr holl ddeunydd sy'n ymwneud â'r gwaith

4. Dwedwch wrthym ni lefel eich sgil yn y Gymraeg am siarad: *

- Dim sgiliau
- Yn gallu sgwrsio'n gyffredinol (cyfarchion, enwau, dywediadau, ac enwau lleoedd)
- Yn gallu ateb ymholiadau syml sy'n ymwneud â'r gwaith
- Yn gallu cynnal sgwrs â rhywun arall, gyda pheth petruster, am faterion gwaith arferol
- Yn gallu siarad yr iaith yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd gyda rhai geiriau Saesneg
- Rhugl – yn gallu cynnal sgwrs ac ateb cwestiynau, am gyfnod estynedig pan fo angen

5. Dwedwch wrthym ni lefel eich sgil yn y Gymraeg am ysgrifennu: *

- Dim sgiliau
- Yn gallu ysgrifennu negeseuon sylfaenol –'Diolch am y llythyr. Dyma gopi o'r map.'
- Yn gallu ateb gohebiaeth syml gyda chymorth
- Yn gallu drafftio testun arferol, gyda chymorth golygyddol
- Yn gallu paratoi'r rhan fwyaf o'r deunydd ysgrifenedig sy'n gysylltiedig â'r maes, gyda pheth cymorth gwirio
- Medrus – ym medru cwblhau gwaith ysgrifennu cymhleth heb yr angen i wirio

6. Gan feddwl am sut y gallech ddefnyddio'r Gymraeg mwy yn y gwaith, byddai gennych ddiddordeb yn y cyfle i wneud unrhyw un o'r canlynol:

- Dysgu Cymraeg (siarad/ysgrifennu/darllen)
- Datblygu sgiliau Cymraeg sy'n gysylltiedig yn benodol â'r gwaith (e.e. cwrdd a chyfarch neu iaith sy'n benodol i faes gwaith arall)

Gwella eich Cymraeg llafar

Gwella eich Cymraeg ysgrifenedig

Arall, nodwch os gwelwch yn dda:

7. Os oes unrhyw beth arall yr hoffech chi ei ddweud wrthym am sut y gwnewch, neu sut yr hoffech chi fod yn gallu defnyddio'r Gymraeg yn y gwaith, rhowch wybod i ni:

Diolch am gwblhau'r arolwg hwn. Bydd yr wybodaeth rydych wedi ei rhoi yn ein helpu i ddatblygu dulliau o ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle yn y dyfodol.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu ymholiadau am yr arolwg hwn, cysylltwch â Jodie Phillips ar 029 2090 9500 neu e-bostiwch Jodie.phillips@data.cymru.

Atodiad B – Dewisiadau o ran sgiliau Cymraeg

1. Mynegi dewis o ran yr iaith Gymraeg

Mae'r Safonau Cymraeg yn ei gwneud yn ofynnol i ni holi'n staff a hoffen nhw gael dogfennau gweithiol mewnol allweddol yn y Gymraeg. I ganiatáu i ni gagslu'r wybodaeth hon yn gyflym ac yn hawdd, gofynnnon i chi gwblhau'r arolwg byr yma. Caiff eich atebion eu cadw fel cofnod o'ch dewisiadau a, lle bo'n gymwys, trefnir bod y dogfennau hynny ar gael i chi yn y Gymraeg.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu ymholiadau am yr arolwg hwn, cysylltwch â Jodie Phillips ar 029 2090 9535 neu e-bostiwch jodie.phillips@data.cymru.

Os oes gennych unrhyw broblemau wrth gwblhau'r arolwg hwn cysylltwch â surveys@data.cymru.

Diolch am eich cydweithrediad.

2. Mynegi dewis o ran yr iaith Gymraeg

Eich enw: *

Dwedwch wrthym ni ym mha iaith hoffech chi dderbyn unrhyw ohebiaeth bapur sy'n cael ei chyfeirio'n uniongyrchol atoch chi mewn perthynas â'ch cyflogaeth: *

- Cymraeg
 Saesneg

Dwedwch wrthym ni ym mha iaith hoffech chi dderbyn y canlynol: *

	Cymraeg	Saesneg
Nodiadau dal i fyny (fersiwn derfynol)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Cofnod 360 (fersiwn derfynol)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Ffurflen hunan-ardystio (absenoldeb salwch)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Ffurflen gais am Absenoldeb Arbennig/Tosturiol/Profedigaeth	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

3. Mynegi dewis o ran yr iaith Gymraeg

Mae holl bolisiau Data Cymru ar gael yn y Gymraeg, ond rhowch wybod i ni a oes unrhyw ddogfennau neu ffurflenni eraill yr hoffech iddynt nhw fod ar gael yn y Gymraeg.